

In summary, mega-regions present significant potential benefits to the cities involved, along with their businesses and residents. However, their success extends beyond mere geographical closeness. It demands careful planning, substantial investment, effective governance, and necessitates adaptations to operations on a new, larger regional scale.

Bibliography:

1. Chukhnii O., Zvarych R., Lutsiv R. The Potential of Asian Urban Archipelagos. 2022. P. 184-187. URL: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/182/3611/8175> ; DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-288-6-47>

2. Chukhnii O., Zvarych R., Lutsiv R. AI as a driver of formation of intelligence city geoeconomic clusters in China. *Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід*: матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції молодих учених і студентів, м.Тернопіль, 28–29 березня 2023 року. Тернопіль, 2023. С. 256–259.

3. Mega-Regions of the 2 Future: GBA and its Global Piers 2019. Issued by HSBC Bank plc.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-356-2-31>

Шуляк С. В.

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент міжнародних економічних відносин та регіональних студій
Університету митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

АРАБСЬКІ КРАЇНИ У БЛИЗЬКОСХІДНІЙ ПОЛІТИЦІ КНДР

Відносини Кореїської Народно-демократичної Республіки (КНДР, Північної Кореї) з країнами Близького Сходу, не є пріоритетом серед науковців. Стосунки КНДР з США, Китаєм, Росією, Японією і Південною Кореєю привертають набагато більшу увагу, особливо коли йдеться про ядерну та ракетну програми Пхеньяну, що становлять загрозу міжнародній безпеці. Проте, останнім часом, інші аспекти міжнародної активності КНДР усе частіше потрапляють до уваги експертів з міжнародних відносин, у контексті аналізу подій та процесів у різних регіонах світу, що сьогодні визначають політичну

ситуацію у світі. Так, зокрема, занепокоєння світової спільноти викликає співробітництво КНДР з деякими близькосхідними державами у галузі розвитку ядерних і ракетних технологій, а також її причетність до діяльності терористичних груп, що атакують Ізраїль і провокують ескалацію збройного насильства у цьому перенасиченому конфліктами регіоні.

В останні роки все частіше з'являються публікації в яких розглядаються окремі аспекти близькосхідної політики КНДР. Більшість з них зосереджені на військовій співпраці КНДР з Іраном, у зв'язку з проблемою нерозповсюдження ядерного озброєння і ракетних технологій. Разом з тим, деякі з них приділяють увагу співробітництву КНДР з арабськими країнами. Серед них можна згадати, зокрема, праці Л. А. ас-Сауда [1], Л. Чой, Дж. Шин та Х. Лі [2], Дж. Феффера [3], А. Мансурова [4], С. Міямото [5], Н. Сонга [6], Б. Жалонтаї та Дж. Ю [7].

У 1950–1960-ті рр., холодна війна визначала характер стосунків КНДР з державами Близького Сходу. В умовах коли Північна і Південна Кореї вели боротьбу за легітимність, прагнучі дипломатичного визнання, саме логіка холодної війни була основним чинником, що визначав зовнішню політику КНДР. Відповідно, для неї, як для держави з комуністичним режимом, СРСР та його союзники, а також країни-учасниці Руху неприєднання стали пріоритетами з точки зору налагодження дипломатичних стосунків. Це цілком стосувалося й країн арабського світу, з якими КНДР встановила дипломатичні відносини: Алжир (1958), Північний Ємен (1963), Єгипет (1963), Сирія (1963 р.), Ірак (1968), Південний Ємен (1968), Судан (1969), Лівія (1974).

Щоб краще зрозуміти специфіку близькосхідної політики КНДР слід усвідомлювати загальну природу зовнішньої політики КНДР. Йдеться про її яскраву антиамериканську спрямованість, що сформувалася ще під час Корейської війни. Конфронтація з США є важливим елементом легітимації північнокорейського режиму на чолі з сімейною династією Кімів. Тому жорстка антиамериканська риторика та підтримка антиамериканських сил у різних регіонах світу забезпечувала не тільки налагодження на цьому ґрунті партнерських стосунків з різноманітними акторами світової політики (особливо під час холодної війни), але й мала сприяти підтримці його населенням країни.

Ще одна риса близькосхідної політики КНДР – її антиізраїльський характер, пояснюється не якоюсь особливою ворожістю північнокорейського режиму до самої держави Ізраїль, а скоріше загальною антиамериканською спрямованістю його зовнішньої політики.

Це можна розглядати як своєрідну форму антиамериканізму, через союзні стосунки Ізраїлю та США, а також, як ефективний механізмом налагодження стосунків з арабськими країнами.

З 1970-х рр. близькосхідна дипломатія КНДР поступово почала втрачати ідеологічне забарвлення, проте, тримаючись своєї антиамериканської та антиізраїльської риторики, вона надавала першочергового значення розвитку партнерських стосунків саме з антиамериканськими державами, передусім, Лівією, Сирією та Іраном (після ісламської революції 1979 р.). Саме ці три країни, а також Єгипет (через особисту дружбу Кім Ир Сена та Х. Мубарака) стали на довгі роки пріоритетними партнерами для Північної Кореї на Близькому Сході [6, с. 76; 5, с. 51].

Вже починаючи з 1970-х р. акцент у стосунках КНДР з її близькосхідними партнерами було зроблено на військовій сфері, чому сприяла військово-політична ситуація в регіоні. Слід, також, зазначити, що активне військове співробітництво КНДР з країнами Близького Сходу не може бути пояснене лише ідеологічними настановами. За активним експортом зброї поряд з ідеологічними, завжди стояли й не менш важливі економічні міркування. Справа в тому, що Північна Корея завжди гостро відчувала нестачу іноземної валюти, і продаж зброї став чи не єдиним більш менш стабільним джерелом її надходження. Отже пошук джерел надходження валюти є одним з ключових завдань КНДР на Близькому Сході.

Слід зазначити, що численні міжарабські протиріччя суттєво ускладнювали налагодження стосунків з потенційними партнерами, адже налагодження співробітництва з однією країною могло спровокувати погіршення стосунків з іншою. Так, партнерство з Єгиптом спровокувало наприкінці 1970-х рр. розрив з Іраком, що у свою чергу, визначило підтримку Ірану з боку КНДР під час ірано-іракської війни [7, с. 230–232]. Розрив з Іраком і підтримка Ірану, натомість, посприяли зміцненню стосунків КНДР з тими арабськими режимами, що мали напружені стосунки з Іраком (Х. Асадом в Сирії та М. Каддафі в Лівії). Експерти зазначають, що однією з проблем з якою тривалий час стикається Пхеньян на Близькому Сході є протистояння шіїтських і сунітських держав («Sunni–Shiite Dilemma») [2, с. 604], адже серед його найближчих партнерів є представники обох течій.

Лише на межі 1980–1990-х рр., після закінчення холодної війни, КНДР активізувала свою політику стосовно арабських монархій. Після розпаду СРСР та радянського блоку, а також охолодження відносин з Китаєм, Північна Корея втратила значні обсяги іноземної економічної допомоги. Це змусило її шукати нових заможних партнерів. Були встановлені дипломатичні стосунки з Мороко (1989), Оманом (1992)

і Катаром (1993). Пізніше були налагоджені стосунки з Кувейтом (2001), Бахрейном (2001) та ОАЕ (2007).

Через дефіцит валюти КНДР не імпортує енергоносії з Перської затоки і покладається, у цьому сенсі, на імпорт з Китаю. Проте, незважаючи на відсутність енергетичних відносин, вона взаємодіє з країнами-членами РСАДПЗ у трьох сферах: підтримує офіційні дипломатичні відносини з п'ятьма з шести країн; продовжує експорт зброї (хоча він суттєво скоротився через міжнародні санкції); здійснює експорт своєї робочої сили до країн регіону (передусім до Катару) [3]. Останній напрямок викликає підвищену увагу фахівців, адже фактично йдеться про своєрідний механізм уникнення санкцій і забезпечення нового джерела надходження валюти, коли експорт зброї вже не може виконувати цю функцію в умовах санкційного режиму [1].

«Арабська весна» послабила позиції Пхеньяну в арабському світі й спричинила до погіршення стосунків з деякими колишніми партнерами. Через партнерство з М. Каддафі стосунки з новим лівійським режимом (у Тріполі) не склалися і він заклав посольство у КНДР. Після повалення Х. Мубарака (2011) погіршилися стосунки з Єгиптом, який явно надає перевагу стосункам з Південною Кореєю. Під час громадянської війни в Сирії Пхеньян рішуче підтримував режим Асада. Час від часу у пресі з'являлися повідомлення про наявність у Сирії північно-кореїських військ, хоча офіційно Пхеньян це заперечував [4]. Сьогодні саме режим Б. Асада в Сирії є головним партнером КНДР серед арабських країн [5, с. 57].

Отже, що політика КНДР щодо арабських країн, незважаючи на помітне ідеологічне забарвлення, має цілком прагматичний характер та спрямована на забезпечення національних інтересів в умовах переважно несприятливого міжнародного середовища. Фактично йдеться про певне поєднання ідеології та прагматики. У часи холодної війни ідеологічний аспект домінував і КНДР керувалася, переважно, логікою біполярного протистояння, встановлюючи партнерські стосунки з антиамериканськими та антиізраїльськими режимами. Проте акцент на військово-політичне співробітництво завжди мав і економічну складову, адже експорт зброї в регіон розглядався як джерело отримання валюти, необхідної для забезпечення виживання правлячого режиму.

Закінчення холодної війни, а потім «Арабська весна» спонукали КНДР усе більше керуватися прагматичним міркуванням і шукати нових партнерів у регіоні, саме з точки зору можливості отримання фінансових ресурсів, про що свідчить налагодження стосунків з монархіями Перської затоки.

Літэратура:

1. Al Saud L. A. The Hoo-Ha in Doha: Relations between North Korea and Qatar. *Harvard International Review*. November 10, 2019. URL: <https://hir.harvard.edu/the-hoo-ha-in-doha/> (Last accessed: 15.11.2023).
2. Choi L., Shin J., Lee H. The Dilemma of the ‘Axis of Evil’: The Rise and Fall of Iran-DPRK Relations. *The Korean Journal of Defense Analysis*. 2019. Vol. 31, № 4. P. 595–611. DOI: 10.22883/kjda.2019.31.4.007
3. Feffer J. North Korea’s Complicated Relationship With the Gulf. *Fair Observer*. May 20, 2016. URL: https://www.fairobserver.com/region/middle_east_north_africa/north-koreas-complicated-relationship-gulf-99077/ (Last accessed: 15.11.2023).
4. Mansourov A. North Korea: Entering Syria’s Civil War 38 *North*. November 25, 2013. URL: <https://www.38north.org/2013/11/amansourov112513/> (Last accessed: 15.11.2023).
5. Miyamoto S. North Korea’s Military Cooperation Policy Toward Iran and other Middle East Countries. *ROLES Review*. 2023. Vol. 3. P. 45–68. URL: <https://roles.rcast.u-tokyo.ac.jp/uploads/publication/file/48/publication.pdf> (Last accessed: 15.11.2023).
6. Song N. North Korea’s Middle East Diplomacy and the Arab Spring. *Israel Journal of Foreign Affairs*. 2016. Vol. 10, № 1. P. 75–89. DOI: 10.1080/23739770.2016.1181921
7. Szalontai B., Yoo, J. Maneuvering between Baghdad and Tehran. North Korea’s Relations with Iraq and Iran during the Cold War. *Journal of Cold War Studies*. 2023. Vol. 25, № 2. P. 179–247. DOI: doi.org/10.1162/jcws_a_01119